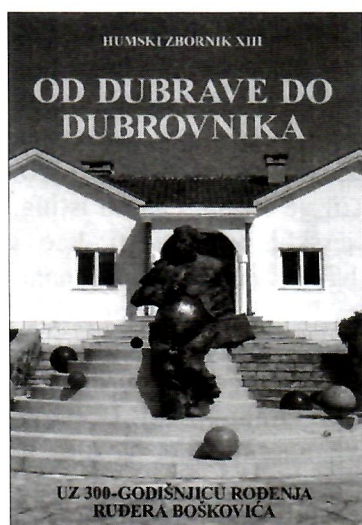


**prikazi
i osvrti**

**XIII. HUMSKI ZBORNIK
UZ 300. GODIŠNJICU ROĐENJA RUĐERA BOŠKOVIĆA
OD DUBRAVE DO DUBROVNIKA**

**Pripremio: dr. sc. Ivica Puljić, Nakladnik – Muzej i
Galerija Neum, HKD „Napredak“ Dubrovnik,
Neum – Dubrovnik, 2011, str. 463**



Godina 2011. protekla je u znaku obilježavanja 300. godišnjice rođenja (1711.) Ruđera Boškovića, redovnika – isusovca po vokaciji, svestranog i velikog hrvatskog znanstvenika, svjetskog glasa, rođenog Dubrovčanina, zavičajnih korijena iz Orahova Dola u Popovu – po mjestu rođenja oca mu Nikole Boškovića. Tijekom protekle godine diljem Hrvatske – posebno u Zagrebu i Dubrovniku, upriličene su brojne prigode posvećene spomenutoj obljetnici. Riječ je o znanstvenim skupovima na kojima se raspravljalo o doprinosu Ruđera Boškovića na raznim i brojnim područjima znanosti koja su bila u žiži njegovog interesa. Uz to održana su i mnoga

predavanja o Boškovićevu znanstvenom opusu, te prigodne izložbe, objavljeni novinski napisi, tv i radio prilogi.

Tako je npr. Sveučilište u Dubrovniku priredilo „Studentski simpozij“, 25. svibnja 2011., u suradnji s Filozofskim fakultetom DI Sveučilišta u Zagrebu i Institutom za filozofiju. Nakon pozdravne riječi Matea Milkovića, rektora Sveučilišta u Dubrovniku i Ivana Šestaka, dekana Filozofskog fakulteta DI Sveučilišta u Zagrebu, dr. sc. Ivica Martinović održao je predavanje o temi: „Boškovićev genij“. Nakon toga uslijedilo je jedanaest studenskih radova iz više oblasti Boškovićevog znanstvenog opusa – metafizike, atomizma, geometrije, svjetlosti i optike, geodezije, diplomacije...

Simpozij su obogatili i prigodni glazbeni program i izložba plakata „Ruđe, ki rodni grad Dubrovnik proslavi...“ U Kneževom dvoru, u organizaciji Dubrovačkih muzeja, upriličena je tematska izložba o životu i znanstvenom djelu Ruđera Boškovića u okviru „Dana Ruđera Boškovića“.

Program obilježavanja obljetnice rođenja Ruđera Boškovića nastavljen je 26. svibnja 2011. U organizaciji Sveučilišta u Dubrovniku i Zavičajnog kluba „Ruđer Bošković“ – Orahov Dol, postavljena je spomen ploča na rodnoj kući Ruđerovog oca Nikole Boškovića u Orahovom Dolu. U istom mjestu otkriveno je, uz prigodne besjede, poprsje Ruđera Boškovića, rad akademskog kipara Ilije Skočibušića iz Tomislavgrada. Istoga dana u Ravnom, općinskom središtu, otkriven je spomenik Ruđeru Boškoviću, također rad kipara Ilije Skočibušića.

Proslavi Boškovićeve obljetnice pridružio se, pod uredništvom dr. sc. Ivica Puljića, *Humski zbornik*, znanstveno glasilo, čiji je XIII. broj posvećen u čast „300. godišnjice rođenja Ruđera Boškovića“. Njegov podnaslov – *Od Dubrave do Dubrovnika* – znakovito određuje i najavljuje strukturu zbornika. Kao što je i u „Predgovoru“ naglašeno cilj ovog Zbornika nije bavljenje znanstvenim doprinosom Ruđera Boškovića, što je zadatak drugih mjerodavnih znanstvenih institucija. Ovaj Zbornik je, prije svega, zahvalnost Orahova Dola i Popova i šireg prostora Hercegovine Ruđeru Boškoviću, čiji su korijeni po ocu Nikoli iz ovih krajeva. Cilj je istina, i samo istina, o Ruđeru, njegovom podrijetlu, etničkoj i vjerskoj pripadnosti, kao i istina o Dubravi iz koje se Ruđerov otac Nikola preko Dubrovnika otisnuo u svijet. Priređivač Zbornika, dr. sc. Ivica Puljić, uspio je animirati dvadeset osam suradnika s isto toliko priloga, što je uistinu vrijedno i za svaku pohvalu. Zbornik je podijeljen u pet dijelova, te ih doslovno navodimo: I. dio: Ruđer i Boškovići iz Orahova Dola, II. dio: Orahov Do u Dubravi, III. dio: Zavala u Dubravi, IV. dio: Bošković i naše doba i V. dio: U pjesmi i prozi.

U prvom dijelu *Zbornika* zastupljeni su radovi sedmorice autora. O Ruđeru kao redovniku – isusovcu piše dr. sc. Božo Goluža, „Ruđer Josip Bošković – hrvatski isusovac“. Prilog „*Odnos vjere i znanosti u Ruđera Josipa Boškovića*“, zajednički je rad dr. sc. Nikole Stankovića i dr. sc. Ivana Šestaka. Polemički je intoniran prilog dr. sc. Stipe Kutleše, „*Sporovi oko Boškovića*“. U radu se daje prikaz povijesti problema o vjerskoj, etničkoj i nacionalnoj pripadnosti predaka R. Boškovića, pa i samog Ruđera kao znanstvenika. Autor ističe tri dominantne historiografije o tom pitanju – hrvatsku, talijansku i srpsku. Hrvatska historiografija drži se povijesnih izvora i činjenica. Druge dvije uglavnom se baziraju na svojatanjima Dalmacije i Dubrovnika. Autor s pravom ističe da ovo pitanje

mora biti primarno znanstveno, oslobođeno ideoloških, političkih i političkantskih, pa i nacionalističkih pristupa. U ovaj dio uvrštena je, ranije objavljivana rasprava don Josipa Zovke, „Boškovići u selu Orahov Do“. Mirko Bošković priredio je članak „Papa Benedikt XVI. o Ruđeru Boškoviću“ i napisao drugi – „Prenjski župnik don Vidoje Putica želio je školovati 'Ruđerova nasljednika'“. O migracijama i prostornoj disperziji Boškovića piše Ankica Njavro, „Boškovići od Orahova Dola do Bjelimića“. Na kraju ovog dijela je prilog „Dokumenti o obitelji Nikole Boškovića – podrijetlo, vjerska pripadnost i obiteljsko ime – Istina i Mit“, rad dr. sc. Marijana Sivrića. Temeljem arhivske građe razrješava ta sporna pitanja. Nikola Bošković, Ruđerov otac, nije po dolasku u Dubrovnik mjenjao obiteljsko ime (prezime). Iz dokumenta iz 1690. g. vidljivo je da Ruđerov djed Boško nosi prezime Bošković (*Boscus Bosscouich de Popovo*). Inače se Boškovići u Orahovu Dolu spominju u 16. stoljeću. Nikola nije mijenjao vjeru jer je njegov otac bio katolik i imao je sina katoličkog svećenika po imenu don Ilija. Don Ilija je kršten u Župi Grad u Dubrovniku, a krstio ga je don Marko Natali – Bošković. Boškovići su starinom iz Orahova Dola, a ne iz nekog drugog mjesta, kako neki pišu. Anica Bošković, sestra Ruđerova, ostavlja oporučno dva legata svojim rođacima u Orahovom Dolu, jedan za školovanje nadarenih, a drugi za pripomoć potrebitima.

U drugom dijelu *Zbornika* – Orahov Do u Dubravi – objavljeno je sedam priloga koji idu ovim redom: Marinko Marić „Katoličko stanovništvo Orahova Dola i Zavale“, dr. sc. Domagoj Vidović – Stanislav Vukorep „Mjestopis i toponimija Dubrave“, dr. sc. Pero Marijanović „Čudo prirode zvano Češljari“. Biskup dr. sc. Ratko Perić piše o trojici svećenika iz roda Bošković (Marku, Iliji i Nikoli st.) u članku „Biskupijski svećenici Boškovići iz Orahova Dola“. O dvojici redovnika – franjevac iz kuće Medvjedovića iz Orahova Dola, barskom nadbiskupu Tomi i lješkom biskupu Benediktu Medvjedoviću piše dr. sc. Miljenko Krešić u članku „Svećenici Medvjedovići iz Orahova Dola“. Dva posljednja rada u ovom dijelu su iz bliže prošlosti: Ive Pavlovića, „Sjećanje na postavljanje ploče Ruđeru Boškoviću u Orahovom Dolu 1987.“ i dr. sc. Ante Komadine, „Orahov Dol i Crvene stijene – Boškovića stare uspomene“.

Treći dio *Zbornika* vezan je za mjesto Zavalu u Dubravi, smješteno na zapadnom rubu Popova polja. Tu su prilozi petorice autora. Srećko Kriste piše s aspekta zaštite prirode i turizma, o prirodnom fenomenu Zavale, spilji Vjetrenici, poznatoj i po endemima, u radu „Općinske aktivnosti oko špilje Vjetrenica“. Veoma je zanimljiv rad dr. sc. Pave Knezovića, „Kardinal Nikola Radulović iz Zavale 'sin petnaestog kneza Zavale'“, gdje temeljem arhivskih vrela govori o vrsnom pravniku, nadbiskupu

i kardinalu, čiji su preci korijenima iz ovih krajeva. Dva rada odnose se na katoličku crkvu sv. Petra u Zavali. Riječ je o radovima dr. sc. Ivice Puljića, „Nekoliko svjedočanstava o katoličkoj Crkvi sv. Petra u Zavali,“ te Željka Raguža, „Spor katolika i pravoslavaca oko Crkve sv. Petra u Zavali“. Puljić u svom radu daje povijesni pregled Crkve sv. Petra u Zavali, temeljem arhivskih vrela, vijesti dubrovačkih kroničara (Anonymo, Resti, Gondola), te izvješća s vizitacija Trebinjsko-mrkanske biskupije, najprije fra Dominika Andrijaševića 1629., te trebinjskih biskupa – A. Primija 1670., Righija 1703. i 1704., Marka Andrijaševića iz 1733., S. Tudišića iz 1751., A. Katića iz 1779, te na kraju isusovca o. Vinka Basile, misionara u Trebinjskoj biskupiji iz 1856. godine. Sva spomenuta izvješća Crkvu sv. Petra u Zavali, mada najčešće ne u dobrom stanju, navode kao katoličku. U prilog tome idu i podatci iz Matice umrlih Župe Ravno, koje autor u nastavku donosi. Naime, tijekom 19. stoljeća u spomenutoj Crkvi sv. Petra pokapali su se katolici sela Zavale, što je ilustrirano s osam faksimila upisa mrtvih. U nastavku autor govori i o nekim drugim pitanjima – pravoslavnom manastiru u Zavali, o sporu iz 1867. i parnici oko Crkve sv. Petra u Zavali između katolika i pravoslavaca. Šire o sporu govori spomenuti rad Željka Raguža. Rad dr. sc. Vinicija Lupisa je „Prilog poznavanju kulturne baštine Zahumske (Stonske) biskupije u najranijem razdoblju“, pod čijom su jurisdikcijom bili i ovi krajevi.

U četvrtom dijelu *Zbornika* su četiri rada: Kristine Šimunović „Ruđer Bošković i Ravno“, Luke Pavlovića „Sjećanje na pohod zarobljenom katoličkom pučanstvu tijekom Domovinskog rata“ i Ive Pavlovića „Dubravom i okolinom ratne 1992. godine“, te Historicus recens „Zabune oko pravoslavnog manastira u Zavali u Domovinskom ratu“.

U petom dijelu *Zbornika* su četiri priloga: Nikša Matijić „Ruđereova sestra Anica Bošković“, Pero Pavlović „Ruđerovim imenom pobuđena povijest“, Marko Bošković „U krilu vječnog blaženstva“, Marica Bukvić – Stana Burić „S kulturnim događanjima i na kamenitom tlu život je ispunjen“.

Treba upozoriti da *Zbornik* ima, što je u praksi rijetkost, skupni rezime na engleskom jeziku (Summary). Vrijedna je svake pažnje i činjenica da zbornik ima i dva kazala – Indeks zemljopisnih pojmova i Indeks osoba.

Prikazom ovog *Zbornika* nešto šire smo se zadržali na pojedinim priložima. To su oni koji se odnose na prijepore, a cilj ovog *Zbornika* je i bio da ih uznastoji trajno otkloniti. Svi prilozi u *Zborniku* u cijelosti zaslužuju svaku pohvalu.

Tomislav Anđelić